

Lapsivaikutusten arviointi on tiedolla johtamista

Ajattele kuntasi päätöstä, mitä tahansa päätöstä. Mieti hetken ajan, mitä vaikutuksia sillä on kuntasi lapsiin? Ovatko vaikutukset suoria vai välillisiä? Ovatko ne myönteisiä vai kielteisiä lasten elämän ja arjen kannalta? Vaikuttavatko ne nyt vai pitkällä aikavälillä? Muuttuvatko niiden vaikutukset, kun huomioidaan muut kunnan toimet ja päätökset?

Valitettavan usein kunnan päättäessä asioista tätä ajatusketjua ei käydä läpi. Meillä on liian monia kokemuksia tilanteista, joissa useat erilliset päätökset yhdessä vaikuttavat lasten tai lapsiryhmien hyvinvointiin ennakoimattomasti ja kielteisesti.

Lapsivaikutusten arviointi on osa tiedolla johtamista, päätösten ennakkovaikutusten ja ihmisvaikutusten arviointia. Se vahvistaa päättäjien ymmärrystä siitä, mitä päätös konkreettisesti tarkoittaa lasten ja perheiden arjessa ja tarjoaa mahdollisuuden ennakoida ja välttää virheitä.

Ota mallia! →

Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalokuntayhtymässä Soitessa tehtiin 2018 [lapsivaikutusten arviointi lasten ja nuorten päivystyksestä](#). Arvioinnin seurauksena päätökseen tehtiin muutoksia, jotka lopulta lisäsivät myös palvelujen vaikuttavuutta.

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI TULEE TEHDÄ

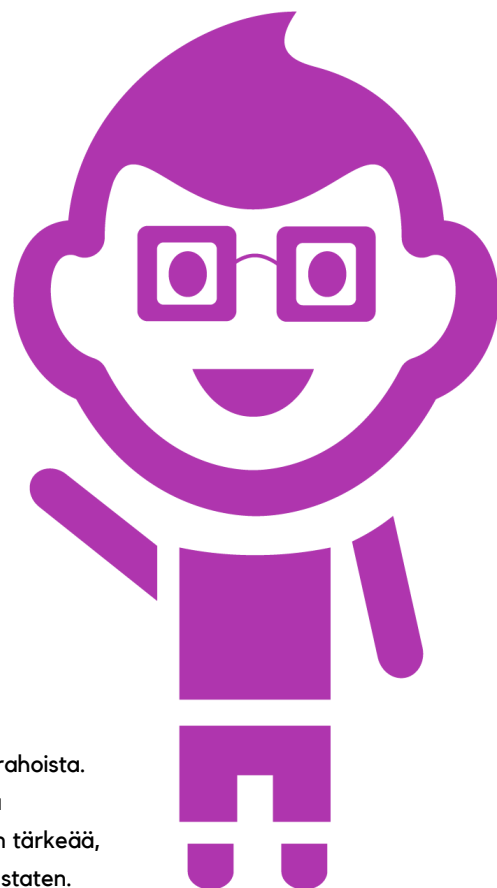
Lapsivaikutusten arviointiin Suomessa velvoittaa muun muassa YK:n [Lapsen oikeuksien sopimus](#). Eduskunnan valtiovarainvaliokunta ja sosiaali- ja terveystalokuntakin ovat velvoittaneet hallitusta edistämään lapsibudjetoimintaa. Tästä huolimatta riittävää lapsivaikutusten arviointia ei juuri tehdä, kunnissa tai valtionhallinnossa. Hiljattain esimerkiksi Helsingin kaupunginvaltuuston [päätöksessä](#) poistaa kotihoidon tuen Helsinki-lisä yli yksivuotialta lapsivaikutusten arviointi jäi tekemättä.

Lapsiasiavaltuutettu nosti [vuosikertomuksessaan](#) esille, ettei esimerkiksi useissa keskeisesti lasten elämään vaikuttaneissa korona-ajan päätöksissä arvioitu lapsivaikutuksia. Kiire jäi päälle, vaikka arviointiin olisi monessa kohtaa ollut mahdollisuus.

Kiire ei ole perustelu sivuuttaa lasten mielipiteiden ja lapsivaikutusten selvittämistä. Ei myöskään tiedon ja osaamisen puute.

Tiesithkö? →

Valtion talousarviossa lapsiin kohdistuu noin 14 % määrärahoista. Valtioneuvoston [lapsibudjetoimintahankkeen](#) pilottikunnissa nettokustannuksista lapsiin kohdistui 35 %. On olennaisen tärkeää, että rahat käytetään vaikuttavasti ja lasten tarpeisiin vastaten.

MISTÄ KUNTA VOI LÄHTÄÄ LIIKKEELLE?

Kun kunnassa on oivallettu, että on viisaampaa arvioida päätösten vaikutukset ennakolta kuin harmitella jälkikäteen, on aika lähteä liikkeelle. Pyörää ei tarvitse keksiä itse. Lapsivaikutusten arviointiin on olemassa [paljon materiaalia](#) sekä [hyväksi havaittuja työkaluja](#). Järjestöt auttavat kuntaa mielellään alkuun.

Koronakriisin jälkihoidossa aivan erityisesti on tehtävä systemaattista lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvien vaikutusten arviointia. Tätä on korostanut myös [Lapsistrategian koronatyöryhmä](#) arviossaan lapsen oikeuksien toteuttamiseksi.

Monet kunnat sopeuttanevat laajasti talouttaan koronakriisin jälkeisinä vuosina. On suuri vaara, että lasten, nuorten ja perheiden palvelut joutuvat leikkurin alle. Samanaikaisesti koronapandemia on [lisännyt](#) nuorten kokemaa ahdistusta ja epävarmuutta, ja meillä on hälyttäviä merkkejä kasvavasta palveluntarpeesta:

- Lastensuojelun työntekijät arvioivat koronakriisin nostavan [lastensuojelun tarvetta](#).
- Kouluterveydenhuollon käynnit [vähenivät keväällä](#) 2020 75 %.
- Lasten ja nuorten [mielenterveyspalveluista](#) sekä alaikäisten päihdevieroitushoidosta on pulaa.

Ota mallia!

Jyväskylässä on kehitetty [lapsivaikutusten arvioinnin prosessi](#), jossa arviointia toteuttaa tiivis ydinryhmä tukenaan laajempi yhteistyöryhmä. Lapsivaikutusten arvioinnista julkaistaan selkeä raportti.

Taluspäätösten ja suoria lasten ja perheiden palveluita koskevien päätösten lisäksi lapsivaikutusten arviointia tulee toteuttaa esimerkiksi liikennesuunnitelmissa ja kaavoituksessa.

Tulevalla kuntavaltuustokaudella on huomioitava, että mikäli soteuudistus toteutuu, muuttuu myös kuntien palvelurakenne. Tällöin lapsi- ja perhevaikutukset on muistettava arvioida huolella.

Joskus lapsivaikutusten arviointia pidetään irrallisena, päälle liimattuna osa päätöksentekoa, johon ei aika riitä.

Näin ei ole tarkoitus olla. Lapsivaikutusten arviointia voidaan toteuttaa osana laajempaa päätösten vaikutusarviointia. Me haluamme, että lapsivaikutusten arviointi näkyy ja lapsia kuullaan tulevalla kuntavaltuustokaudella luontevana ja säännönmukaisena osana päätöstentekoa.

Mikä lapsibudjetointi?

Lapsibudjetointi on menetelmä, jolla jäljitetään lapsiin kohdistuvia taloudellisia panostuksia ja parannetaan niiden vaikuttavuutta. Lapsilähtöisestä budjetoinnista on toteutettu keväällä 2020 julkaistu valtioneuvoston TEAS-hankkeen puitteissa [mallinnus](#), ja [politiikkasuositus](#) kunnille. Lapsibudjetoinnin käyttöönotto on suunniteltava kunnissa hyvin.

Tutustu! →

LAPE Uusimaa -hanke on laatinut [työskentelypohjan](#) lapsivaikutusten arviointiin työpajatyöskentelyssä.

ANNA ÄÄNI LAPSELLE!

TSEKKAUSLISTA KUNTAPÄÄTTÄJÄLLE.

MUISTATHAN ARVIOIDA PÄÄTÖSTEN
LAPSIVAIKUTUKSET?

- Toteutetaanko kuntasi talouspäätöksistä, palveluverkkosuunnitelmista ja liikennesuunnitelmista sekä keskeisimmistä lasten ja nuorten palveluja koskevista päätöksistä lapsivaikutusten arviointi?
- Mainitaanko lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi kuntasi strategiassa ja/tai hyvinvointisuunnitelmassa? Onko toteutus vastuutettu selkeästi?
- Onko kuntasi toteuttamissa lapsivaikutusten arvioinneissa huomioitu erilaiset lapsiryhmät?
- Opitaanko kunnassasi muiden kuntien hyvistä käytännöistä tai jaetaanko omia kokemuksia lapsivaikutusten arvioinnista muille?

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI:

- Tekee näkyväksi ehdotuksen hyödyt, haitat ja mahdolliset ristiriidat. Näin ehdotusta voidaan tarpeen mukaan muokata ja mahdollisia haittavaikutuksia lieventää.
- Auttaa varmistamaan, että päätökset ovat tavoitteiden kannalta johdonmukaisia.
- Kiinnittää huomion yksittäisiä tavoitteita laajempaan kokonaisuuteen: miten ehdotus vaikuttaa lasten ja nuorten terveyteen, ihmissuhteisiin, oppimiseen, vapaa-aikaan...
- Tuo näkyviin lasten omat näkökulmat. Lapsivaikutusten arviointiin kuuluu myös lasten näkemysten selvittäminen.
- Auttaa erityisesti taloudellisesti hankalassa tilanteessa varmistamaan, että resurssit käytetään oikeudenmukaisesti, tarkoituksenmukaisesti ja lasten edun mukaisesti.

LUE LISÄÄ:

WWW.LSKL.FI/AANILAPSELLE

SEURAA:

@AANILAPSELLE